

УНИЈА

БИЛТЕН

www.unijairl.org

Број 18. Год. III Београд фебруар 2006. Бесплатан примерак

Издавање овог Билтена омогућило је Високи комесаријат за избеглице УН (UNHCR)

МНОГОБРОЈНЕ ПОЛИТИЧКЕ АКТИВНОСТИ ВЕЗАНЕ ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ ОБЕЛЕЖИЛЕ МЕСЕЦ ФЕБРУАР

НЕИЗВЕСНО РЕШЕЊЕ СТАТУСА

Седница Савеза безбедности посвећена Космету, прва рунда преговора у Бечу, између српске и албанске стране, уз посредовање међународне заједнице, заседање Скупштине Србије поводом ставова преговорачког тима, као и оцене Контакт групе и међународних емисара, унели су досија полемичких тонова, у већ узаврелу атмосферу, при самом помену решења статуса Косова и Метохије.

Изјава **Џона Сојерса**, директора у Министарству иностраних послова Велике Британије, изречена у разговору са српским политичарима са Космета, да је Контакт група већ одлучила да Косово буде независно, почетком овог месеца, умаласала је српску јавност. Његово појашњење "да је независност Косова цена коју Србија мора да плати за грешке режима Слободана Милошевића", само је допило уље на ватру.

ОЦЕНЕ

Шеф UNMIK-а **Сорен Јесен - Петерсен**, није желео да изнесе мишљење о ставу Џона Сојерса, већ је навео да ће одлука о статусу бити донета на основу нове резолуције, као и да ће одлуку о статусу донети Контакт група и у крајњој инстанци Савет безбедности Уједињених нација: "Све што ћу рећи је да ћу поновити све оно што је до сада много пута речено. У статусу Косова јасно је, да ће у процесу одлучивања статуса, питање већине бити веома важно, али и да већина становништва мора да схвати да фокусирање на мањинска питања веома је битно за мултиетничко демократско Косово које жели да иде у Европу", рекао је Петерсен.

Председник Србије **Борис Тадић** поручио је, средином месеца, пред Саветом безбедности УН у Њујорку, да права Срба, у тој покрајини, не могу бити предмет трговине и нагласио да је Београд спреман на политички компромис и политичко решење за Косово и Метохију. Он је истовремено изразио наду, али и забринутост, да ли ће преговори о статусу јужне покрајине донети стабилно и праведно решење које ће бити засновано на начелима и нормама међународног права, а, пре свега, поштовања суверенитета и територијалног интегритета међународно признатих држава. Председник Тадић оценио је да то, што су косовски Албанци толико трпели под Милошевићевим режимом не може да буде аргумент за наметање независности Покрајине и нагласио да би наметнута независност, која нема упориште у међународном праву, дестабилизovala политичке прилике на Балкану.

ПРЕГОВОРИ

Преговори у Бечу имали су помак у досадашњим односима српске и албанске стране у томе што су се и једни и други нашли за истим столом. Међутим, њихове полазне основе биле су различите. Приликом разматрања надлежности у здравству и школству, Срби су тражили да заједнице општина одлучују и руководе овим системима, док су

Албанци захтевали да то буде под ингеренцијом министарства ПИС Косова. Као аргумент да то не прихвате, српски преговорачи су подсетили Албанце да су и они имали паралелне институције у здравству и образовању. Чланови српске преговарачке делегације изнели су став да процес децентрализације треба да почне што пре. Већ и око тог питања, како се незванично сазнаје, албанска страна је имала супротно мишљење да децентрализација треба да се спроводи по одређивању коначног статуса. Две стране изнеле су различита виђења и о томе колика овлашћења треба да имају локалне власти. Како се незванично сазнаје, српска страна је инсистирала на томе да сами треба да управљају својим пословима и да српске области на Космету буду повезане, чиме се Албанци нису сложили. Непосредно по завршетку разговора, **Алберт Роан**, вођа међународног преговарачког тима изјавио је да је општа клима била веома кооперативна, релативно неполемична и сасвим разумна, а да се није задирало у питање самог статуса Косова и

Метохије.

РЕГОВАЊА

Скупштина Србије подржала је ставове Преговарачког тима у Бечу и дала једногласну подршку даљем раду тима у наставку преговора. За разлику од српске, албанска страна, 17. март, наставак преговора, дочекује у много напетјој атмосфери. Непосредно пред закључивање Билтена сазнали смо да је Бајрам Косуми поднео оставку и да би на том месту требало да га наследи Агим Чеку, садашњи командант Косовског заштитног корпуса. Питање решења статуса Космета и даље остаје отворено.

У ОВОМ БРОЈУ:

ИНТЕРВЈУ

САНДА РАШКОВИЋ ИВИЋ
"ТРАЖИМО ПОВЕЗИВАЊЕ ЕНТИТЕТА"
(сџр. 2)

РЕПОРТЕРИ БИЛТЕНА НА КИМ

ПОЗИВИ АЛБАНАЦА НА ПОВРАТАК
(сџр. 6)

ЗАДУШНИЦЕ НА ГРОБЉИМА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ (сџр. 10)

УНИЈА У ПРИШТИНИ (сџр. 12)

САНДА РАШКОВИЋ – ИВИЋ ПРЕДСЕДНИЦА КООРДИНАЦИОНОГ ЦЕНТРА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ

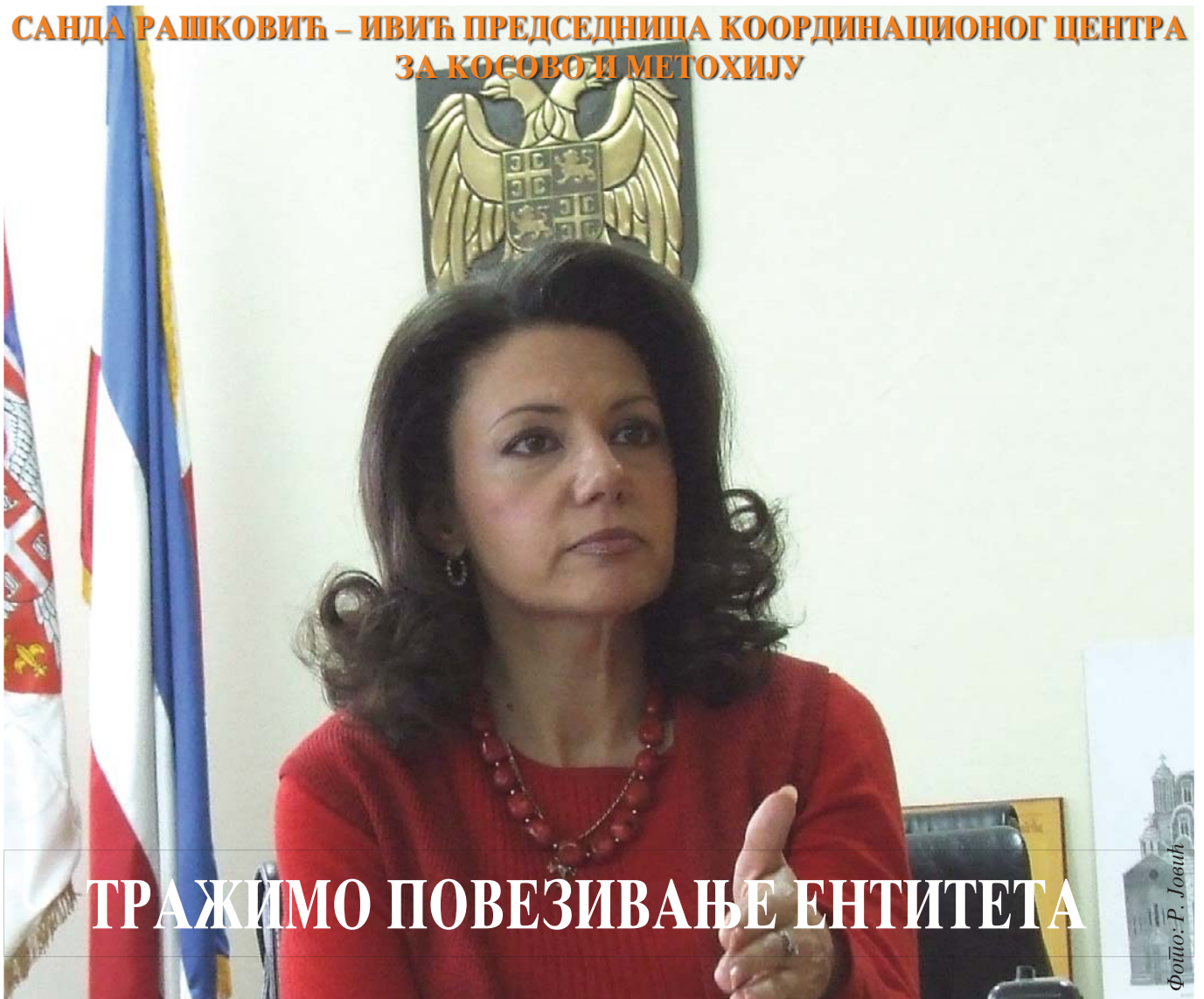

Фото: Р. Јовић

ТРАЖИМО ПОВЕЗИВАЊЕ ЕНТИТЕТА

** Желимо да реинтегришемо комплетно Косово и Метохију. Боримо се за њо. То је наше, њу улажемо и њу осћајемо.*

** Тражимо формирање 16 нових општина. Хоћемо да у њим општинама имамо комплетан мандаџ над полицијом, судство, здравство, школство, социјалним питањима, радом, запошљавањем, верским и културним слободама. Инсистирамо на хоризонталним везама са Београдом.*

** Неће се поновити 17. март. Генерал Балотио ми је рекао да ће у случају евентуалних нереда, одговор KFOR-а бити сасвим другачији од оног пре две године.*

Разговарао: Жељко Ђекић

"Стратегија преговарачког тима, апсолутно се темељи на платформи Скупштине Србије, која је прочитана и усвојена за Аранђеловдан прошле године. Сада радимо на децентрализацији, а наш преговарачки тим је, после прве рунде разговора у Бечу, изашао као интелектуално и стручно надмоћан, јер смо врло чврсто поставили границе онога што хоћемо", рекла је на почетку разговора Санда Рашковић-Ивић.

РЕИНТЕГРАЦИЈА

** Шта њо хоће српски преговарачки тим на пољу децентрализације?*

Тражимо формирање 16 нових општина. Од тог броја, 14 општина би биле српске, једна горанска и једна горанско-бошњачка. Хоћемо да у тим општинама имамо комплетан мандат над здравством, школством, социјалним питањима,

радом, запошљавањем, верским и културним слободама. Хоћемо локалну полицију и судство до локалног нивоа. Инсистирамо на хоризонталним везама са Београдом, које су нам много важне како бисмо могли да креирамо ентитет. Ако неком смета назив ентитет, то можемо да зовемо и аутономија у аутономији, ако неком и то смета, нека то онда буде регион. Спремни смо да идемо на било који од та три предложена назива. Такође ће се ићи на формирање одређених регионалних тела, јер морамо да имамо и регионалну заштиту над одређеним сегментима, као што је полиција, здравство, школство, социјална заштита, култура. Они морају с Београдом, да имају чврсте везе. Проблем који ће се јавити је начин убирања пореза. Тражићемо, као што тражимо и економску независност општина, економску аутономију у којој би општине убирале порезе од грађана и тај новац би ишао директно у њихов буџет. То уствари све значи реинтеграцију у наш систем. Иако је реч реинтеграција

практично била забрањена за употребу и још код неких јесте, ми то зовемо тако. Реч реинтеграција је суштина која описује целу ствар.

*** Како косовски Албанци реагују на овакав план?**

Што се тиче косовских Албанаца ту је ствар позната. Ми њима не дирамо ништа што имају, али не можемо да им дамо ни столицу у УН, нити министра спољних послова. За нас је било каква врста независности неприхватљива, било да се ради о условној или безусловној, јер видели смо из Ахтисаријевог извештавања, приликом последње посете Београду, да је и он, заједно с људима из међународне заједнице, схватио да је свака промена граница, па и она која је везана за условну независност, врло опасна. Да она може бити таква да заврши неким нежељеним конфликтима. С друге стране, поставља се питање шта значи условна независност. Како би се, на пример, чувала граница између Косова и Албаније? Ко би је чувао? Нисмо добили одговор на та питања. Представницима међународне заједнице јасно је да то није лако, ни могуће организовати. На колики временски период би био направљен договор о условној независности и ко би за њега гарантовао, питање је на које, такође, нисмо добили адекватан одговор. Према томе, то су све ствари на које одговора нема. На страну то, што ми нећемо да о условној независности разговарамо, зато што свака условна независност темпира безусловну, што је нормално, као што је нормално и то да свако дете хоће да порасте и постане човек.

ЗАШТИЋЕНЕ ЗОНЕ

*** Ближи се 17. марту, друга рунда преговора у Бечу. Шта очекујете од ње?**

Што се тиче друге рунде преговора, која би се једним делом одвијала, можда и паралелно, с децентрализацијом, јесте прича око културне и црквене баштине. Значи, ми културна и црквена питања апсолутно везујемо за ентитет, Нама је то јако важно јер имамо најлепше цркве и манастире, у већини, ван српских општина. Да би се оне сачувале и да

ИНТЕГРАЦИЈА

*** Једна од бићних ствари које сине, као Републички комесар за избеглице, покренули било је питање интеграције. О интеграцији расељених се мало говори.**

Ту сам реална. Радил сам као комесар за избеглице и сама имам то избегличко искуство. У том смислу, код локалне интеграције у СЦГ јако нам је важан аспект преговора о својини, зато што ова држава, као ни једна друга, није толико богата да она сад једном ко има кућу и имање на КиМ, даје још једну на територији Србије или Црне Горе. Желимо да се омогући људима улазак у посед, па они нека с тим поседом раде шта им је воља. За оне којима је имовина уништена, породицама инвалида, самохраним мајкама и сличним категоријама, држава, али и међународне организације, треба да прискоче у помоћ и да им помогну око локалне интеграције.

би манастири и цркве били "живи", у којима ће монаси бити монаси у правом смислу те речи, а не кустоси у музеју, морамо да вежемо народ за те светиње. Народ треба да долази тамо, користи те богомоље и зато смо, поред осталог, везали за ентитет. Дали смо једну листу цркава и манастира. Имамо 459 признатих културних добара на КиМ, са споменичким значајем. Од тога ћемо тражити листу за 40-ак њих који би имали, да се тако изразим, административни и територијални пакет.

*** Шта то конкретни значи?**

Територијални пакет значи једну заштитну зону. Та заштитна зона није ништа ново. Заштитна зона око манастира постојала је још у време царице Ирине, још у раном средњем веку. У заштитној зони могу и Албанци да имају своје поље и да га обрађују, али не могу да праве тамо кафану, да тамо копају рудник, да праве фабрике. Врло добро се зна која су то правила. Она су утврђена и тих правила се треба држати. Поред црквених питања имамо и културна. Јако су битна, јер није важна ни сама

АЛБАНЦИ ГУБЕ ЖИВЦЕ

*** У ПИС Владе Косова дошло је до одређених кадровских промена. Како их Ви тумачите?**

Врло сам незадовољна тим променама. Оне мени шаљу две поруке. Прво, ту се ради о међуклановским обрачунима, што је у 21. веку, у Европи, незамисливо и друго, што то води радикализацији политичке сцене. Тешко је веровати Агиму Чекуу, који је своју војничку каријеру градио као хрватски генерал, као један од креатора акције "Олуја". Акције, која је почистила 350 хиљада људи, који су имали све оно што Албанци сада имају. Заштиту UNPROFOR-а, председника, Скупштину, Врховни суд, здравство, школство, информисање итд. Чеку не само да није одговорао за то већ је и награђен. Биће јако тешко, психолошки, седети и преговарати с таквим човеком као што би, верујем, било тешко било којој другој страни да преговара с неким ко због таквих ствари сада лежи у Хагу. Друга ствар, биће тешко веровати, таквом човеку, да он то неће поновити.

*** Разговарали смо, ових дана, са људима на Космету и са расељенима у централној Србији. Доста њих нам је рекло "ћлашимо се Олује".**

Мислим да ће се Чеку јаче чувати. Осим тога, генерал Балото дао ми је гаранције да се 17.март неће поновити. KFOR сада има потпуно други систем. Сваки напад био би сматран агресијом, а одговор KFOR-а сасвим другачији, од оног у марту пре две године. То албанска страна врло добро зна, али они су изгубили живце и зато иду у радикализацију. Не треба ми да изгубимо живце, то је моја порука.

територија, ни само биолошки потенцијал, важно је и да он буде културолошки заокружен. Морамо да будемо везани институцијом. Институција, која би требало да стоји, као капа над ентитетским институцијама, над општинским институцијама, на крају је Министарство културе Србије. Ту би требало да буде још једна институција, на пола пута између Министарства Републике Србије и општинских културолошких институција. То би требало да буде један ентитетски или покрајински Завод за културу, који би као такав, морао да има и свој музеј и свој центар, своју библиотеку и архив. Те четири институције у ентитету морају да буду обједињене у једну ентитетску институцију културе, која ће опет са своје стране бити под Министарством културе Србије.

ЕКОНОМИЈА И ПРАВО

*** Осим културних добара, бићна сивар су својински односи. Шта радиће на шоме?**

Својина и економија су два важна сегмента које треба рашчистити пре статусних питања. Огромни износ српске својине, било да је она приватна, државна или црквена битна је прича коју треба отворити. Права на имовину спадају у она која се највише поштују у демократским друштвима.

Велики део територије КиМ припада српској страни. Знамо да је држава титулар "Инекс" хотела на Брезовици, термоелектрана у Обилићу, рудника на КиМ. Црква је титулар великих поседа. О приватној имовини да не говоримо.

Што се економије тиче, мора се узети у обзир више ствари. Прво својину, друго улагања од стране свих република бивше Југославије, а посебно Србије, у развој економије, природне ресурсе и оно што ми отплаћујемо, а то је кредит од милијарду и 400 милиона долара. Дуг од 140 милиона долара као обавезу коју смо преузели 2002. године, већ смо исплатили Светској банци. Значи, све то треба узети у обзир. У току ових разговора, у једном моменту,

поставиће се потреба и за статусним питањима. Питања децентрализације, цркве и културе, економије и својине у себи садрже статусни део. Тај статусни део, у једном тренутку, мораће да буде стављен на разматрање. Ми не одустајемо од онога што смо се обавезали, а то је висока аутономија за албанску мањину у Србији и, аутономија у аутономији уз децентрализацију, за Србе и друге нелабанце у Покрајини у оквиру Србије и Црне Горе.

*** Ово сће предочили Ахтисарију и људима који су били с њим, што они кажу на шо ?**

Ахтисари и сви они којима ми то изложимо немају што да кажу, јер све то је поткрепљено међународним правом и ја то не бих сада елаборирала на широко. Постоји неколико много важних докумената из међународног права који у потпуности не доводе у питање наш мандат над КиМ и било који принцип који преговарачки тим заступа. Пре него што смо заједнички сели за сто трајале су припреме, на експертском и на сваком другом нивоу. Заиста смо све добро проучили да не дођемо у ситуацију да имамо неку пукотину кроз коју нам улази вода, па нам брод онда тоне. Нема пукотине, све је направљено у складу с међународним правом и многи су нам рекли: "Немојте исувише да се држите права". Чим вам неко тако каже, онда знате да нема правне аргументе. Прича о реланости на Косову и Метохији, и о томе да је тамо 90 процената Албанаца, а десет посто Срба и свих осталих, прича је која је потпуно у колизији с правом, али прича која суштински не пије воду. Видите, на КиМ имамо 221 хиљаду Срба и других неалбанаца који тренутно живе у енклавама. Од тога броја пет хиљада су Албанци. Дакле 216 хиљада људи и ако томе прибродимо 230 хиљада Срба и другог неалбанског становништва које живе у СЦГ, онда долазимо до бројке скоро 450 000. Ако томе додамо број Рома, Бошњака, Египћана и Ашкалија који би требало принудно да се врате из земаља у које су избегли, долазимо до бројке од скоро пола милиона људи који су неалбанци.

То је друга ствар што је ту направљено етничко чишћење.

ПОДРШКА

*** Идеће у Русију, САД, на Космећ ѿоново за неки дан. С којим циљем?**

У Русију, која нам је заиста пријатељска земља, чије држање и контакт заслужује пажњу, идем да разјасним наше ставове. Подршку нећемо тражити само у Русији, већ се спремам да поновно идем у САД, да још једном, по н-ти пут, ако треба, објасним, који су наши ставови, да их учврстимо и да покушамо да делујемо на ширем нивоу. Ићи ћу свуда, заиста. Желим да идем и у Кину, овде сам већ разговарала с кинеским и јапанским амбасадором. Објашњавала сам им шта за нас значи КиМ и што би значила независност Покрајине, не само за СЦГ, не само за овај регион, него уопште за свет. Прича да је Косово преседан је прича која нема везе са стварношћу. Нема преседана, нема једног болесника, па само је он болестан. Тачно се зна ко упада у какву категорију. То је принцип, свака ствар постаје принцип, нема преседана.

Неко може, данас, да каже, у Книну је мало Срба, а хајде да видимо колико је у Книну било Срба 1991. године, па да онда разговарамо о томе. Значи, ви кад технички очистите један крај и онда разговарате о реалној ситуацији на терену, сигурно имате једну слику, а питање је да ли је та слика праведна, морална, реална. Да ли је реалност, ако направимо неки злочин, па кажемо овог више нема.....

ПОВРАТАК И ИНФОРМИСАЊЕ

*** Питање њовраћка и разлог због чега се људи не враћају, свакодневна је њојава. Приликом недавног боравка на КиМ имали смо њрилике чуњи, од најодговорнијих албанских њолињичара, њозив Србима да се врање. Какво је Ваше мишљење о њоме?**

Позивима Албанаца свака част. Свиђа ми се да они Србе позивају да се врате и ја то поздрављам. Међутим, то мора да буде искрено праћено, пре свега, сарадњом око протокола о повратку и флексибилношћу, ништа већом од оне коју је препоручио амбасадор Каи Еиде у свом извештају. То конкретно значи да се људи који су интерно

центре, али и ван њих, како бисмо тачно знали колико људи је спремно да се врате и где. Те пројекте, око решавања крова над главом, пратили би и програми запошљавања. Не очекујем, ја сам реална жена, да ће се свих 230 хиљада вратити, По искуствима, после пет година, потенцијални максимум повратника је 30 процената или у конкретном случају 60 хиљада људи. Врло је психолошкиважно да човек има могућност избора. Што се тиче људи у колективним центрима на КиМ и ту ћемо направити једно истраживање у које смо већ помало кренули и пре. Координациони центар за КиМ, с Министраством за капиталне инвестиције направио је протокол о сарадњи о изградњи 60 кућа на територији централног Косова, у које би се уселила искључиво интерно - интерно расељена лица, Један део њих су становници контејнерског насеља у Грачаници, а други део лица која су до сада била смештена у ромским кућама. Почели смо намерно с централним Косовом. Прво због решености тих људи да заиста желе да остану на КиМ, а други разлог је тај што је то централно Косово, чиме демантујемо причу о томе да нећемо као држава ништа да улажемо у тај део покрајине. Желимо да реинтегришемо комплетно КиМ, боримо се за то. То је наше, ту улажемо и остајемо.

Санда Рашкович-Ивић у разговору са Жељком Ђекићем уредником Билњена

*** Једна од бињних њињања, о којима су нам говорили и расељени људи у колекњивним центрима и они ван њих, је њињање информисаносњи. Смањрају да нису довољно информисани. Да ли ѡредузимање нењињо њо њом њињању?**

Слажем се да КиМ, нису довољно заступљени у медијима. Ишла је моја критика и мој покушај да у РТС-у направимо једну емисију о КиМ, која би се емитовала једном недељно. То је још увек у припреми и не знам где је проблем. Мислим, да такве емисије, тог типа и писање уопште о косметској трематици, мора бити спуштено

- интерно расељена лица у енклавама, а пореклом су из других делова КиМ, могу интегрисати ту где сада живе. Не треба их силити да се враћају на своја огњишта, уколико они то не могу или не желе, већ им омогућити да то ураде тамо где је њихов повратак могућ. То није било изводљиво по протоколу о одрживом повратку. Ми то сада тражимо, а ту они затежу и иду на разматрање од случаја до случаја. Не можемо ми људе, који су пре седам година истерани, враћати од случаја до случаја.

*** Шња ћење конкретњно ѡредузењи?**

Направићемо једно истраживање око повратка уз помоћ Комесаријата за избеглице, UNHCR-а, удружења расељених. Један упитник, биће дистрибуисан у колективне

и на обичне ствари. Йуди из Координационог центра, свакодневно су присутни на КиМ било да је у питању хуманитарна помоћ, социјална питања, школство, здравство, рад запошљавање, едукација, али мале животне информације, изгледа нису за медије, Да се неко оженио, да је крштено дете, ретко објављујемо. Информације са КиМ иду само ако је каменован аутобус, или неко рањен или убијен. Као да се ништа друго не дешава. Ти људи имају своје радости и о њима би требало писати афирмативно и храбрити оне који живе у централној Србији. Неко ко седи у колективном центру у тоталној апатији, а држава не може да му пружи помоћ, него ту једну собу с храном и струјом. Ако тај човек чита само о ружним стварима, тешко ће се одлучити за повратак.

РЕПОРТЕРИ БИЛТЕНА УНИЈЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

ПОЗИВИ АЛБАНАЦА

Боравећи њри дана на Косову и Метохији, новинари Билтена имали су њрилике да се, у више навраћа, срећну са водећим албанским њолићичарима. Сви до једнога, било да се ради о онима на локалном или њокрајинском нивоу, њозивају Србе и осћало неалбанско сћановнишћиво на њовраћак, нудећи им мир и суживој. Оно, шћио у шћим њозивима сћвара недоумицу, је дилема, да ли они шћо чине искрено или њод нечијим њришћиском?

Када је ова екипа, непосредно по мартовском насиљу, пре две године, кренула пут Штрпца, најјужније српске енклаве на Космету, ситуација на "административној граници" била је доста затегнутија. Контејнери, у којима су смештени припадници српске полиције били су опасани бодљикавом жицом и врећама пуним песка. Данас тога нема, али нам се чинило да је контрола ригорознија него тада. Код другог пункта, под контролом Косовске полицијске службе, упркос дужој колони возила, провера је била мање ревносна.

ПУТЕВИ И ТЕЛЕФОНИ

На почетку ове приче, још једно поређење. Пролазећи пре две године, кроз Грделичку клисуру, дочекао нас је пут пун рупа и нер-авнина. Овога пута, пријатно изненађење. Пут је лепо срећен, за разлику од онога, након прелаза "Кончуљ", код Бујановца. Од тада, добро асфалтираног и одржаваног пута остала је само рупа до рупе и тако све до подножја Шаре. Прво заустављање, сад већ традицио-нално, код продавнице "Слога" у Клокот Бањи. Поздрависмо се са домаћинима, разменисмо по неку реч, остависмо нове примерке нашег Билтена и других новина. Праћени досадном зимском кишом, кренусмо, преко Витине, на Брезовицу. Са првим мраком, стижемо до хотела "Нарцис". Осим особља хотела, у зимским јакнама, не затекосмо готово ни једног госта. Грејање не ради. Објашњавају нам да је разл

Брезовица, фебруар 2006. године.
Фото: З. Маврић

недостатак електричне енергије, односно, свакодневне вишечасовне рестрикције у шта смо се и сами уверили спавајући у хотелу две ноћи. А пошто проблеми увек иду један за другим, непосредно по доласку, остали смо и без Мобтеловог сигнала, који се, бар док смо ми боравили тамо, више није појавио.

СУСРЕТИ

Недостатак сигнала, изазвао је већи проблем представницима Општинске радне групе (ОРГ) Призрен. Неколико сати пре нас, стигли су у Штрпце. Те вечери, требало је да се састану са **Соколом Борђевићем**, новоизабраним координатором за Призренски округ.

Иако, између осталог и због лоших веза, нису успели да се састану са регионалним координатором, **Станислав Стојковић**, **Златко Маврић**, **Бранислав Дудић** и **Срећко Цветковић** и без њега су одржали консултативни састанак, а заједнички заказали за сутрадан, пред полазак у Призрен. Иначе, учесници ОРГ сваког месеца, најмање по два дана, испред удружења која су их делегирала, стижу на састанке овог форума, на чисто волонтерској основи.

Учесници ОРГ Призрен са Соколом Борђевићем

Следећег јутра, након што су се срели са Борђевићем и упознали га са својим досадашњим радом, преко Превалца, по изузетно тешким временским условима, кренули су у Призрен. Прва препрека већ на неколико километара даље. Сметови снега су им успорили пут. Ипак, уз мало воље и нешто више снаге (гурања) и то је превазиђено и делегација расељених стиже на одредиште. Некадашњи Дом војске Југославије, садашња резиденција председника СО Призрен, или како је мештани, сада, зову "Бела кућа", између осталих активности, служи и за одржавање седница ОРГ за повратак.

ПРЕНОС ОВЛАШЋЕЊА

Ерџан Шпат, потпредседник СО Призрен, први је локални лидер, коме је припала част, да председава овим радним телом. До сада су то право имали само локални администратори међународне заједнице. Ово иде у прилог чињеници да се целокупна власт преноси на локалну самоуправу. **Бедрија Ејупагић**, шеф општинске канцеларије за заједнице изразио је спремност локалних власти да помогну процес повратка. Он је говорио и о раду канцеларије између два састанка, нагласивши, да се у том временском периоду, вратило око 50 расељених лица, углавном спонтано. Ејупагић је истакао да је општинска власт, успела да пронађе смештај за лица, која су од мартовских догађања 2004.године, па до пре неколико дана, живела у кампу немачког KFOR-а, али и изразио жаљење што се расељена лица, којима су изграђене куће у околним селима, нису вратила. **Спаса**

Андријевић, општински службеник за повратак, ставио је акценат на безбедност повратника. Према његовим речима, процењено је, да у селу Новаке, више неће бити потребна станица UNMIK полиције. Њену функцију преузеће Косовска полицијска служба, чији ће рад надзирати UNMIK и KFOR. Андријевић је, такође, изнео чињеницу да се највећи број повратника, али и расељених, који се налазе у

Пошқаљаја, фебруар 2006. године.

централној Србији, распитује за стање своје имовине. Он се zaloжио за бољи однос НРД-а према том проблему. Наиме, и када узурпатори, тешком муком, изађу из заузетих станова и кућа, остављају их опљачкане или готово уништене.

ПОЧЕТАК РЕКОНСТРУКЦИЈЕ

На седници се говорило и о пројекту повратка у Потқаљају, где би, почетком пролећа, требало да почне реконструкција 78 српских кућа, као и пројекту, који је предложило удружење "Свети Спас" из Београда, о реконструкцији и обнови 30 кућа у самом центру града.

Биб Дуљај, председник Комитета за повратак и интеграцију општине Призрен, критиковао је легално изабране представнике српске заједнице због њиховог недоласка на седнице СО и Комитета којим председава, јер таквим радом, како је рекао, на адекватан начин, не представљају оне који су их бирали. Дуљај није пропустио прилику да пошаље поруку својим дојучерашњим комшијама у којој их позива на повратак и како каже "очекује да живе онако како је то било пре ратних догађања". На овој седници, скупу се обратио и **Бранислав Зрнзевић**, досадашњи координатор округа. Захваливши се на сарадњи, пожелео је учесницима ОРГ много успеха у даљем раду, а повратницима да дођу у што већем броју. Нови састанак ОРГ Призрен заказан је за 31. март.

Ерзан Шћај

Бедрја Еђујић

Биб Дуљај

Сјаса Андријевић

Учесници ОРГ Призрен

РЕПОРТАЖА

ОБИЛАЗАК ПОТҚАЉАЈЕ

По завршетку овог састанка договорамо се са Спасом Андријевићем, општинским службеником за повратак, да посетимо једину повратничку породицу у селу Смаћ, као и оне који су се вратили у Новаке. Идући до зграде општине, имали смо прилике да сретнемо више Срба који су слободно шетали градом. Неки од њих као **Слободан Спирић**, већ дуже живе овде, док други, као на пример **Милорад Марјановић**, повремено долазе како би регулисали одређене документе у општини. По речима Призренаца, има и оних који долазе и распитују се о продаји своје имовине. Охрабрује чињеница да се може ући у продавнице у Призрену, купити одређени прехранбени, али и други артикли у шта се уверила и екипа Билтена, која је пазарила у супермаркету, без последица. Читав овај пут, поред свих тешкоћа и одрицања, много лакше "падне" када се попнете на плато цркве "Свети Спас". Одавде сеже видик на читав град и ширу околину, а та слика остаје дуго "меморисана" и након одласка из царског града.

СУЖИВОТ

Крећемо ка Смаћу, у којем је до ратних догађања, живело четрдесет српских породица и готово дупло већи број албанских. До уласка у само село пут је релативно добар. Већ код првих кућа дочекује нас каљуга. Кажу, да је проблем настао приликом прављења канализације и постављања водоводних цеви. Мештани, Албанци католици, причају да у селу има око четрдесетак деце која похађају основну школу до четвртог разреда. Српске деце наравно нема. Нема ни старијих. Од осам обновљених кућа, затекли смо само

Смаћ, у разговору са Јаворком и Крстиом Стојановић, Сјасом Андријевићем и Николом Ђећајом.

једну породицу која се вратила. То су **Јаворка и Крста Стојановић**. Кажу да немају проблема са комшијама. Да им је овде лепше него у Тополи, где су били привремено избегли. Да имају кокошке, да су, истина са закашњењем, добили дрва, да примају додаток од 40 евра и "да је најважније то што су на своме". Док смо боравили код њих, с нама је био и **Никола Ђетај**, њихов комшија Албанац. Никола

РЕПОРТАЖА

каже да им помаже у границама својих могућности. "Ни Албанцима није лако и наших кућа има празних. Ситуација је тешка, али се мора живети и радити", каже Никола и тражи од нас да пренесемо поруку дојучерашњим комшијама да се врате. Зна да им у прогонству није лако и сам се понекад телефоном чује са њима. Крећемо из Смаћа, помало тужни што све обновљене куће нису усељене. Андрејевић нам, уз пут, појашњава, да донатори неће да улажу паре за прављење кућа, у које се нико не враћа. Због тога је стао пројекат обнове још двадесетак српских домаћинстава.

МИЛИЦА

Стижемо у суседно Новаке. Село у које су се његови први мештани почели враћати пре три године. Сада имају школу, у коју деца, нажалост, још не иду. Изграђена је и пошта. Живот се враћа, али споро. Надају се да ће, ако се ситуација не погорша и тога бити. У селу смо затекли и **Милицу**, кћерку нашег домаћина Спасе Андријевића. Она има непуних 20 година. Завршила је трговачку школу и тако наставила традицију коју је започео још деда Милан, а наставио отац Спасе. Милица овде проводи више од пола године, с оцем, деком

Милица са баком Савејом и деком Миланом

и баком. Осим што се бави кућним пословима, Милица помаже оцу око малог пластеника, продавнице са ситним потрепштинама, али недостаје јој друштво. У шали, њени причају да је храбрија од својих вршњака. "Девојка за удају, а момака нигде", додају. Милица прича да комбијем, који плаћа општина, често оде до града у набавку, да се прошета Призреном, посети оца на радном месту и тако јој пролази време. Њени дека Милан и бака Савета пуни су хвале на рачун своје унуче, али недостају им двоје других унучади. Спасина деца, Милена и Немања, иду у основну школу у Лапову, где тренутно живе с мајком Биљаном. Бака Савета их поздравља овим путем, поготово снајку коју није видела већ две године. Деца долазе на распуст. Спасе нам прича да за породицу и поред свих обавеза има довољно времена. Да су се већ сви навикли на рестрикције струје и друге свакодневне проблеме. "Живимо на своме", каже и истовремено поставља питања, и себи и нама, "да ли многи расељени широм централне Србије живе боље"? Сматра да је тренутно безбедност релативно добра, да он своји "стојадином" свакодневно шпарта до 12 км удаљеног Призрена и назад. О статусу и о томе шта ће бити, не жели да коментарише. Осим, да њега о томе нико неће питати. "А ако баш не буде могло овде да се живи, торбе се брзо спакују. Неће нам бити први пут", каже, доста иронично. Спасе нас испраћа уз обећање да ћемо се сутра видети на Задушницама у Призрену. И ово обећање, као и многа дата раније, испунио је.

ЖИЛАВ СМО МИ НАРОД

Са првим сумраком напуштамо Новаке. Идемо по део делегације која је учествовала на ОРГ. Чекају нас код једног повратника. У међувремену возамо се градом. Запажамо да и у Призрену има

Ширшице, фебруар 2006. године.

рестрикција. Само не трају онолико дуго, као оне у српским енклавама. Крећемо према Брезовици. Снег све гушћи. Пред сами врх поново се морамо размимоилазити са аутомобилом. Не преостаје нам друго него напоље из кола. До врха брда још стотињак метара. Док гурамо кола кроз вејавицу, каква зна бити само на Шари, изгледа много дуже. Срећом, знањем, али и снагом, стижемо до Брезовице. Након вечере крећемо, накратко, да се прошетамо. Заиста кратко, до прве кафане. Ту већ познато друштво. Избегли Призренци који

О ОБНОВИ У БЕОГРАДУ

Након седнице ОРГ договорено је да ће се 11. марта у Београду одржати иди-информацијска посета. Планирано је да би, том приликом, представници међународних и локалних власти расељеним лицима изнели конкретне чињенице о повратку и обнови њихових кућа у Поткаљаји и централном делу Призрена. Састанак ће се одржати Београду у просторијама Удружења новинара Србије у Ресавској улици бр.28 са почетком у 11,00 часова.

тренутно овде бораве и домаћини "шопови" како их ,ови одоздо, називају. Реч по реч, и дотакосмо се политике. Шта ће бити, ако буде? "Овај народ је јако живав. Прилагођава се датим околностима. Тако смо опстали и преживљавали вековима. Ми одавде не идемо нигде", каже један од домаћих. Призренци опет причу окрећу на политику. Ко ће бити општински координатор, питају и сами одговарају. "Мора бити Призренац, јер нови регионални координатор то није", закључује овај неформални скуп. И тако дубоко у ноћ. До фајронта. Стижемо у хотел. Струје, нема, а и агрегат не ради.

Призрен, фебруар 2006. године.

ДА СЕ ВРАЋАЈУ ЗА СТАЛНО

Сутрадан, због нових снежних наноса, нисмо имали храбрости да идемо преко Превалца. Крећемо на Урошевац. Пут јесте дужи, али је у погледу временских прилика сигурнији. Пред Штимљем, чекамо аутобусе расељених, који су се, захваљујући финансијској и логистичкој подршци Координационог центра за КиМ, упутили на Задушнице у Призрен и Муштуште. Пратимо их полагано. Пролазе кроз центар Призрена, без инцидената. На гробљу их већ чекају расељени, који су смештени у колективном кампу на Брезовици и преостали Срби који живе у граду. Преко 100-ак расељених излази из аутобуса.

Отац Александар на Призренском гробљу

Камо среће да су повратници. Да нису дошли само на неколико сати. "Свима нама било би лакше", чује се глас из ове прве групе. Палимо свеће заједно са њима. На једној од хумки затичемо оца **Александра**, пароха из Штрпца, кога ни високи снежни наноси на Брезовици нису могли спречити да одржи помен умрлим Призренцима. Правимо снимке и крећемо ка Приштини. Имамо договорени разговор са шефом албанског преговарачког тима. **Љуџфи Хазири**, министар за локалну самоуправу чека нас у свом кабинету.

ИСКРЕНОСТ

Приликом разговора с министром Хазиријем, између осталог, упитали смо га: "Колико су заиста искрени ставови албанске стране када говорите о праву на повратак, већој безбедности, децентрализацији, запошљавању"?

"Тај позив је искрено упућен у име косовских институција. Као одговоран министар који ради на питању повратка и децентрализације, могу дати све гаранције да ће овај процес донети корист пре свих српском становништву на Косову, како би се слободно могао вратити кући. Ми ћемо дати све гаранције за повратак приватне својине, као и гаранције у другим областима, као што су школство, здравство, локална самоуправа, порези, све у циљу бољег живота за све који живе овде. На крају, данас, морамо гледати на европску перспективу. За неколико година Балкан ће бити без граница, сви ћемо бити интегрисани у Европу и нећемо гледати на разлике које имамо данас. Ми смо сви одговорни радити у име својих институција и Албанци и Срби и Турци и остали становници Косова, како би саградили заједнички живот на европским вредностима", одговорио је Хазири.

РЕПОРТАЖА

ИЗНЕНАЂЕЊЕ

Иако смо најављени да снимамо министра, непосредно пред улазак у зграду, нас дочекују камере. Домаћини питају да ли нам то смета. Шта рећи? Тридесетак минута, министар Хазири, одговара на наша питања. Од општег политичког стања, до проблема са рестрикцијама струје, укидању мрежа мобилне телефоније српским компанијама, до опозиционих митинга Албанаца, широм Космета. Основна порука се може свести у две реченице. Срби би требало да се врате што пре. За безбедност гарантоваће и министар лично и ПИС Владе Косова. На крају разговора ново изненађење. Министар нас позива да заједно са њим изађемо пред новинаре. И док се још нисмо ни снашли почињу да зује камере и шкљоцају апарати. Колега Маврић, који је овај пут преузео велики терет, окупљеним новинарима говори, да је Унија невладина организација и да не жели да даје

Љуџфи Хазири, министар за локалну самоуправу у ПИС Владе Косова

одговоре политичке садржине. Ипак каже, да већ две године без пратње путује по Космету и да на срећу није имао проблема. "Такво мишљење не деле расељена лица. Код њих је питање безбедности још увек основни разлог због чега се не враћају" истакао је, том приликом, Маврић. "Треба створити одговарајуће услове да се сви расељени врате на своја имања. Приватна имовина је гарантована, а повратак је хуманитарно питање. Неправедно је, да шест година после рата, људи живе у тешким условима", изјавио је, новинарима, министар Хазири, иначе шеф Радне групе ПИС Владе Косова и UNMIK-а за повратак расељених и слободу кретања, додајући, да је повратак обавеза и одговорност косовских институција.

СПОРАЗУМЕВАЊЕ

Мимоилажећи се са једним возилом приликом повратка на Брезовицу, наш возач, са доста труда и муке, покушао је, на албанском језику, колеги са супротне стране, довикнути да се врати мало уназад. Овај му, на чистом српском - бошњачком језику, одговорио да га због вејавице не чује, ако може мало гласније да понови шта је рекао.

Након разговора са Хазиријем крећемо ка Грачаници и Чаглавици, а затим према граничном прелазу. На Мердаре стижемо истовремено са аутобусима којима се Пришћевци са Задушница враћају у расељење. Са олакшањем, уз пут посредством радија, чујемо да су се и остали аутобуси, без већих проблема, вратили у централну Србију.

**Забележили: Жељко Ђекић
Злајко Маврић**

ЗА ЗАДУШНИЦЕ НА ГРОБЉИМА КОСМЕТА

ПОСЕТА КОЈА ЛЕЧИ

Последње субоје у фебруару, на Задушнице, преко две хиљаде интeрнo расeљeних лица, у 28 аутобуса, из Србије и Црне Горе, у организацији Координационог центра и удружења расeљeних, обишло је гробове својих најмилијих, у више од 30 месeа на Косову и Метохији. Иако је ово највећа посећа гробљима од егзодуса 1999. године, нису забележени озбиљнији инциденти. Удружења Уније активно су се укључила у организовање овог похода

Већ четири године за редом, удружење "Срећна породица" из Ниша организује одлазак за Приштину на Задушнице. Марта и новембра сваке године, конвој од више аутобуса, пуних Приштеваца, који тренутно живе у Нишу, Београду, Крушевцу, Новом Саду, Краљеву, састаје се на Мердару.

"Срећна је она породица која зарад свог потомства не заборавља своје претке", рекао је стари **Обрад Вујачић**, који још од 2000. године, долази на приштинско гробље.

Снег и киша нису поколебали расељене да, у пет аутобуса, дођу у Приштину.

На гробљу су их дочекали министар у ПИС Владе Косова, Славиша Петковић и његови сарадници. Они су у доброј намери, офарбали ограду и очистили капелу, док је UNMIK канцеларија за заједнице, почистила смеће са гробља. Трава, шибље и коров су толико израсли да се заправо трагови ових скромних акција и не виде много. Оно што се види је то, да ни на једном споменику више нема месинганих украса, чак ни једног јединог слова. Дрвених крстова, осим једног, такође, нема. Они који руше и даље га посећују тврде људи који долазе стално и набрајају нове порушене споменике.

Удружење "Срећна породица", већ три године се залаже за темељно чишћење приштинског гробља. Подношен је захтев и пројекат од општине Приштина па даље. Планира се дневна акција самих грађана који би допутовали са свих страна и уз помоћ локалних радника, који би косили траву и секли дебела стабла, учинили видљиве резултате. Иако је тема бескрајно тешка, за људе који долазе, брину и поштују, постоји охрабрење. За ово пролеће, помоћ за ове акције обећали су Координациони центар за Косово и Метохију, Министарство за повратак у ПИС Владе Косова и Канцеларија за заједнице у Грачаници.

Сви заинтересовани за ову акцију биће благовремено обавештени.

Рекли су након обиласка приштинског гробља:

РАДМИЛА ВУЛИЋЕВИЋ

Наш долазак на гробље за мене јесте неки знак, ми заправо и нисмо отишли, нас је само вода понела, бујица оставила негде привремено. Ми смо свим срцем ту где су наши преци. Поштујући претке остављамо завет за наше потомство.

Др ЉУБИША БАШЧАРЕВИЋ

Дошао сам на гробље после три године, на овај благи дан, да упалим свеће својим родитељима као завет православља. На данашњи дан, иако је ово гробље тужно, у моме срцу има пуно среће и задовољства што сам пољубио слику оца и мајке.

БЕРИЦА ТОМАНОВИЋ

Данашњи дан искористила сам, заједно с мојим суграђанима, да будем присутна на православном гробљу у Приштини. Веома сам и тужна зато што сам дошла на само један тренутак, овде, где су моји преци живели стотинама година. Поштујући овај данашњи дан, хтела бих само да оставим поруку да људима може владати мир, да можемо живети заједно, да не будем само привремени гост у свом родном граду.

Р. В. Тодић

У ПОХОДЕ МЕТОХИЈСКИМ ГРОБЉИМА

На српско градско гробље у Пискотама код Ђаковице, дошла су три аутобуса са прогнаним Србима. Парастос је служио протосинђел **Петар Улемек** на темељима порушене капеле Св. кнеза Лазара. Посета је прошла без инцидента, уз убичајене вербалне провокације, уз јако присуство припадника Косовске полиције, у чијем је саставу било и српских полицајаца КПС-а. Срби из Ђаковице су, након парастоса на гробљу, желели да посете место где се налазила црква Пресвете Богородице у центру града, до темеља порушена у мартовском погрому 2004. године, али им то није било дозвољено, јер су се у граду, наводно, окупиле веће групе Албанаца. Гробље у Ђаковици одаје жалостан приказ. Оштећено је надгробних плоча више него приликом последњих посета, а кости преминулих су извађене из најмање два гроба, прича **Василка Перић**, једна од расељених који су обишли гробља. У лето 2005. године, општинске власти Ђаковице су оградиле гробље и поправиле изванредан број порушених надгробних споменика, међутим, тренутно стање на гробљу показује да се скрнављење и даље наставило. Гробове својих најближих посетили су и Срби из Пећи, Витомирице, Дечана и осталих делова северне Метохије. Након посете гробљима, прогнани Метохијци, посетили су манастире Високи Дечани и Пећку Патријаршију где су им монаси и монахиње указали традиционално гостопримство. (ИНФО КиМ)

Баковица, фебруар 2006. године.

Приштина, фебруар 2006. године.

Бело Поље, фебруар 2006. године.

Вишњирица, фебруар 2006. године.

Пећ, фебруар 2006. године.

Призрен, фебруар 2006. године.

Фото: ИНФО КиМ, "Глас Косова и Мейхохије", "Свети Сјас" и "Срећна породица"

УНИЈА У ПРИШТИНИ

Након више сасијанака одржаних са представницима Уније, Канцеларије UNMIK-а за њоврајџак и заједнице у Приштиџини и Београду, заузеле су јединсијвен сијав, да у даљем ѓроцесу ѓосијешивања ѓоврајџака ИРЛ, ѓреба актијвније укључиџи Унију. У ѓом циљу, Унија ће, у марѓу месецу, оиѓвориѓи своју канцеларију у Приштиџини, која ће биѓи основна сијона између расељених, ѓоврајџника и оних који Косово и Мејѓохију нису најуѓијали.

У београдској Канцеларији UNMIK-а за заједнице, повратак и питања мањина (OCRM), почетком овог месеца, одржан је састанак на којем су присуствовали представници УНИЈЕ и њених чланица, као и Данског савета за избеглице и његових партнера. Састанком су председавали **Ева Турик, Еван Бвала и Славиша Костић**. Циљ састанка је био упознавање стратегије рада UNMIK-а у наредном периоду и очекивања од стране локалних невладиних организација (ЛНВО) о заједничкој сарадњи у процесу повратка ИРЛ. За успостављање механизма који би побољшали учешће удружења и представника ИРЛ на Општинским

радним групама и боље информисање ИРЛ, UNMIK велику наду полаже у ангажовању Уније на овом плану. Да би успоставили сарадњу са цивилним сектором на КиМ, Унија је присуствовала састанцима Форума - тела, које се, између осталог, залаже за повратак ИРЛ. Задатак овог Форума је да се оствари сарадња између ЛНВО са Косова и Метохије са Савезом удружења ИРЛ - Унија, чије је седиште у централној Србији.

Дајући Унији ову обавезу, Еван Бвала, из приштинске канцеларије UNMIK-а, истакао је да "шеф мисије на КиМ хоће да види резултате сарадње свих чинилаца повратка која не може бити комплетна без учешћа удружења расељених". Да би сарадња била успешна, Ева Турик је додала, да је неопходно обезбедити двосмерни проток информација, директно повезивање са структурама на КиМ, помоћ UNMIK-а у хармонизовању чинилаца повратка са општинским нивоима власти и са Координационим центром за КиМ. На овом састанку, Унија је промовисала своју стратегију за боље информисање ИРЛ и помоћ у повратку.

Текси и фоѓо: З. Маврић

Славиша Косѓић, Еван Бвала и Ева Турик

Оснивачи и чланице Уније

Божур - Смедеревска Паланка,
Првог српског устанка 109, тел. 026/ 313-893
e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Мејѓохије - Београд
Македонска 25
тел.: 011/ 3373-841
e-mail: gkim@eunet.yu
www.glaskim.co.yu

Завичај за ѓоврајџак - Крагујевац
Карађорђева 17
тел. 034/ 333-219
e-mail: zavicpro@infosky.net

Југ - Краљево, Цара Душана 27/39
тел. 036/323-220
факс. 036/320-430
моб. 064/612-79-66
e-mail: agrkovic@yahoo.com

Светији Сијас - Београд
Балканска 25
тел.011/2686-161
e-mail: svetspas@eunet.yu
www.svetispas.org

Срећна ѓородица - Ниш,
Душанов Базар, купола, локал 223
тел. 018/ 257-184
e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Унија - Канцеларија у Београду
Трг Николе Пашића 9/7
тел: 011/3398-705
e-mail: unijakm@eunet.yu
www.unijairl.org

Унија - Канцеларија у Звечану
Бубе Михајловић бб
тел: 028/665-150
e-mail: unija.zvecan@sezampro.yu

УНИЈА БИЛТЕН - Главни и одговорни уредник: **Жељко Ђекић**; Уређивачки одбор: **Бранислав Скробоња** (председник), **Александар Грковић** и **Златко Маврић** (чланови); Технички уредник: **Зоран Буричанин**

Адреса редакције: Трг Николе Пашића 9/VII, 11000 Београд, тел/факс: 011/339-87-05; e-mail: unijakm@eunet.yu
Штампа: "Флеш", Земун; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак